

Viidennen liikkeen ja evankelisen liikkeen lähentymisestä 1970- ja 1980- luvulla

Esitys STI:ssä 7.5.2007,

ReijoArkkila

- oman ajan tutkimuksen vaikeus!
- Hyviä analyysijä: Anssi Simojoen kaksi artikkelia (Uuras Saarnivasaran ja Simo Kivirannan juhla kirjoissa), samoin Timo Junkkaalan artikkeli STI:n synnystä
- oma yritys Matti Väisäsen juhla kirjassa Pääasia, vuodelta 2003
- gradutoita: Juha Vähäsarjan gradu Perusta-lehdestä
- Murtorinteen Suomen kirkon historia tulee vuoteen 1990 saakka, mutta ei mene nyt esillä olevana problematiikkaan.
- tämä esitys on enemmän mietteitä, kuin minkäänlaista tutkimusta. Totean jo tässä, että oma panokseni voi varmaan painottua liikaa. Mutta näinhän aina käy muistelmatyötyypissä esityksessä.
- Vielä on huomattava, että käsittelen viidettä liikettä ”yhtenä joukkona”, enkä yritä hahmottaa miten eri haarautumat toimivat tässä lähentymisessä.

1. Aikakauden käänne!

Raamattu- ja tunnustuspäivät Agricolan kirkossa, Kuopiossa ja Taivallahdessa 1970 ja 1971. Mukana vahvasti heränneet ja evankeliset. Evankelisen liikkeen nuori polvi ei hyväksynyt kavennettua tunnustuskäsitystä. Liikkeestä meni kantovoima.

Huomattavaa oli, että Taivallahdessa mukana Pohjoismaiden merkittävin tunnustustaistelija ja lipunkantaja, piispa Bo Giertz. Giertzin tunnustuksellinen ohjelma oli liikaa körttipapistolle.

Vielä päivien jälkeen neuvottelu Hospitzissa, jonka isännöin. Mukana Carl Fredrik Wislöff. Me yritimme saada tunnustusrintaman jatkumaan, mutta körtit menivät menojaan

Anssi Simojoki pitää näitä kokouksia Aikakausten taitekohtana. Koti- uskonto ja isänmaa- linjalla toimineet körtit oli pelästyttäneet 1960- luvun radikalismi. Sitä vastaan noustiin. Sen sijaan täyttää tunnustuksellista ohjelmaa ei oltu valmiita ajamaan.

Evankelisesta liikkeestä näkyvimmin mukana Lauri Koskenniemi. Hänen vanavedessään Jouko Vuorinen, Kaarlo Lähteenmaa, Seppo Suokunnas, Simo Kiviranta, Sakari Korpinen ja minäkin. Taivallahdessa Koskenniemi puhui tunnustuskirkon mahdollisuudesta. Yllättävä, hämmennystä aiheuttanut puheenvuoro. En tiedä, mikä sai Laurin puhumaan näin tuossa tiulanteessa..

2. Heikki Räisäsen esitelmä

Heikki Räisänen piti Eksegeettisessä seurassa syksyllä 1971 esitelmän, jossa johdonmukaisesti käytiin kirkon klassisten uskonkäsitysten kimppuun. Aikaisemminkin oli liberaalia raamatuntutkimusta Suomessa esitelty, mutta yleensä se oli tehty varovaisesti ja taiteillen. Näin erityisesti Aimo T. Nikolainen. Räisäsen esitelmää pidän uuden aikakauden alkuna. Nyt alkoi edelleen jatkuva taistelu Raamatun ilmoitusluonteesta. Tämän perustavan asianhan Räisänen torjuu. Hänelle Koraanikin tuntuu olevan Raamattua merkittävämpi kirja.

Olin kuulemassa esitelmää. Se pakotti liikkeelle. Laadin lyhyen kirjoituksen, jossa ihmettelin Räisäsen esittämiä väitteitä. Vein kirjoituksen henkilökohtaisesti Kotimaan päätoimittajalle Leino Hassiselle. Ystävällisen vastaanoton vieläkin muistan.

Näin keskustelu käynnistyi. Laadin vielä Simo Kivirannan kanssa n.4-5 sivuinen lyhennelmän Räisäsen esitelmästä ja sen toimitimme Eero Parviolle Turkuun. Hän järjesti asian niin, että lyhennelmä jaettiin kaikille kirkolliskokousedustajille.

Raamattudebatti jatkui sitten monipolvisena. Ainakin kerran oli TV:ssä keskustelemassa yhdessä Heikki Räisäsen kanssa. Yliopistoteologit esittivät oman kriittisen puheenvuoronsa. Piispojenkin 12

teesiä Raamatusta liittyivät tähän keskusteluun, vaikka arkkipiispa Simojoki ei halunnut tätä yhteyttä tunnustaa.

Mikä oli tässä Räisäs-debatissa teemamme kannalta merkittävää? Viidennessä liikkeessä oli ollut jo 1960- luvulla vahvoja Raamatun arvovallan puolustajia. Heistä kärkinimi oli ilman muuta Uuras Saarnivaara. Usein oikean opin puolustajana nosti äänensä myös Martti E. Miettinen, uusheränneisiin kuulunut mutta viidenteen liikkeeseen yhteyksiä rakentanut taistelija. Nyt Räisäs-debatin yhteydessä syntyi vähitellen vahvistuva yhteys näihin taistelijoihin. Kauniaisten teologipäivillä tapasimme ja pidimme tärkeänä yhteyden hoitamista ja vahvistamista. On selvää, että evankelisessa liikkeessä oli vierastettu Saarnivaaran painotuksia sakramenttiopissa. Ekumenian jyrkkään torjuntaan vain harvat yhtyivät. Miettisen jatkuvia hyökkäyksiä ihmeteltiin, mutta ymmärrettiinkin.

Räisäsdebatti auttoi ymmärtääkseni viidennen liikkeen nuorta polvea näkemään, että myös vanhoissa liikkeissä ja nimenomaan evankelisuudessa oli klassisen luterilaisen raamattukäsityksen puolustajia enemmän kuin oli ajateltu siihen mennessä.

3. Henkilövaihdokset ja -yhteydet

Yhteyden syntymisessä ja rakentumisessa on aina henkilökontakteilla erittäin suuri vaikutus. Evankeliumiyhdistyksessä tapahtui 1970- luvun johtajavaihdokset, jotka merkitsivät selkeää linjan terävöitymistä. Rovasti Toivo Rapeli oli noussut näkyväksi herätysliikejohtajaksi (yhdistysjohtajaksi) 1950 ja 60- luvulla. Hän panosti merkittävästi Sley:n taloudellisen aseman vahvistamiseen. Osin siksi me nuoret opiskelijat annoimmekin hänelle lempinimen ”rahapeli”. Nuoren nousevan tunnustuksellisen papiston hengellisenä johtajana oli selvästi Helsingin evankelisen kansankorkeakoulun rehtori Lauri Koskenniemi.

Rapeli edusti ”yhdistyskirkollisuutta”. Ratkaisevaa oli, että Evankeliumiyhdistys säilytti itsenäisen, vapaan aseman kokonaiskirkossa. Rapelille suuri voitto oli, kun lähetystyön asema kirkossa 1950- luvulla vahvistettiin ja Sleystä tuli 1970- luvulla yksi kirkon virallisista lähetysjärjestöistä. ”Kirkko tunnusti Japanin- lähetyskysymyksen.” Siitä iloittiin siis jo 1950- luvun puolivälissä.

Vuonna 1973 Sley vietti 100-vuotisjuhliaan. Samana vuonna vaihtui yhdistyksen johto. Rapeli jätti tehtävänsä 26 vuoden jälkeen. Hänen paikalleen tuli Lauri Koskenniemi, joka tunnettiin selkeästi tunnustuksellisesta linjastaan. Koskenniemi alkoi hiljaa mutta määrätietoisesti koota tunnustusrintamaa. Ensimmäiset tärkeät yhteydet solmiutuivat rukoilevaisliikkeen nuoreen polveen, jonka johtoon oli noussut Anssi Simojoki. Kankaanpäässä pidettiin syksyllä 1974 päivät, jotka kokosivat merkittävästi arkkihiippakunnan papistoa herätys-teemaa pohtimaan. Oli meitä mukana muistakin hiippakunnista!

Henkilökysymysten osalta on todettava, että 1970-luvun alussa EYL:n johdossa olivat Simo Kiviranta ja Sakari Korpinen. Heidän kauttaan rakentui yhteyksiä myös viidennen liikkeen suuntaan. Simosta puhun vielä jatkossa enemmän. Kansanlähetyksen pääsihteerinä oli sen perustamisesta saakka toiminut Matti Väisänen. Hänen kanssaan evankelisen liikkeen nuoret veljet pitivät yhteyksiä eri tavoilla. Itse muistan tapaamiset ja puhelinkeskustelut. Simo Kivirannan kanssa varmaankin minulla oli evankelisen liikkeen nuoresta polvesta kaikkein tiiviimmät yhteydet Väisäsen Mattiin. Samoin on todettava, että Suomen Raamattuopistossa vaikutti Heikki Haataja, joka Pro Fiden kanssa kiersi maakuntia. Muutamilla Keski-Pohjanmaan veljillä, etenkin Markku Niemelällä, oli evankelisen liikkeen taholta hyvä yhteys Heikkiin. Heikillä itsellään oli syntynyt yhteys evankeliseen liikkeeseen 1960- luvun alkupuolella Lohtajalla, jossa saatiin elää nuorisoherätyksen aikaa.

Näin siis henkilötasolla oli paljon tärkeitä yhteyksiä. Niitä olisi syytä kartoittaa enemmänkin

4. Perusta-lehti ja Perustan teologipäivät

Teologista Aikakauskirjaa Perustaa alettiin julkaista vuonna 1974 ja tammikuusta 1975 lähtien on pidetty teologipäiviä Suomen Raamattuopistolla Kauniaisissa. Juha Vähäsarja on tehnyt hyvän gradutyön Perustan teologis- kirkkopoliittisesta linjasta 1974- 1985. Sitä seuraan.

Heti ensimmäisen numeron ilmestyttyä esittelin lehteä Sanansaattajassa. Muistutin, ettei Ylioppilaslähetystä pidä samaistaa Kansanlähetykseen. Roseniuksen Tie rauhaan merkitsi sitä, että Ylioppilaslähetys oli löytänyt "evangelisen pietismin". Puhuin myös roseniolaisesta pietismistä. Annoin lehdestä myönteisen arvioinnin. Vähäsarja sanoo minun tässä kirjoituksessa tuoneen esiin erään Perustan koko historian alkuvaiheelle oleellisen piirteen: Luterilaisuuden peruspainotuksista puhuttiin, mutta sakramentit lehdessä lähes sivuutettiin.

1970- luvulla teologipäivillä oli ohjelmavastuussa useita evangelisen liikkeen miehiä. Vähäsarja tuo esiin Simo Kivirannan, Sakari Korpisen ja Reijo Arkkilan. Heistä hän puhuu "sillanrakentajina". Myös Jukka Thurenin nimi olisi tässä mainittava. Henkilötasolla siis tapahtui lähentymistä, mutta oli myös selviä teologisia lähentymisen merkkejä. Etenkin vanhurskauttamisoppi ja lain ja evankeliumin erottaminen olivat vahvasti esillä Perustassa ja rakensivat yhteyttä evankelisuuteen. Huomattavaa oli, että vuonna 1980 Perustan toimitusneuvostoa uudistettiin. Tällöin Simo Kiviranta ja Reijo Arkkila tulivat mukaan tähän joukkoon. Simo kutsuttiin toimituksen jäseneksi 1984 Perustan kirjoittajajoukossa ei kuitenkaan ollut kovin paljon evangelisen liikkeen miehiä.

Vähäsarja sanoo, että ennen STI:n syntyä oli tarvinnut tapahtua myös teologisten näkemysten lähentymistä. Pelkkä yhteinen huoli raamatuntutkimuksesta tai naispappeudesta ei olisi tähän riittänyt. Vähäsarja esittelee Nordlanderin kirjoitusta, jossa tämä korostaa pohjoismaiden pietistien käsittäneen itsensä enemmän luterilaisiksi kuin pietisteiksi. Samaa kehitystä hän havaitsee myös Suomessa Perustan edustamassa uuspietismissä.

Vähäsarja kuitenkin toteaa, että kasteesta vaikeneminen oli tyypillisempää Perustassa kuin esimerkiksi luterilaisen kastekäsityksen puolustaminen. Timo Junkkaala ja Lauri Koskenniemi kirjoittivat koko maailman autuudesta. Koskenniemi ei lähtenyt kiistelemään syntien anteeksiantamuksen paikasta vaan pyrki löytämään yhteisen linjan. Tämäkin kuvasi asenteiden positiivisuutta liikkeiden sisällä. Myös kirjallisuuden alalla voidaan havaita yhteisiä piirteitä. Itse esittelin Kotimaasa myönteisesti Valen-Sendstadin kirjan Pistin lihassa. Siinäkin yhteydessä totesin myönteisen muutoksen viidennessä liikkeessä. Yhteenvedossaan Vähäsarja kirjoittaa: Evankelisen liikkeen ja viidennen liikkeen "kolmannen linjan" yhteyden sisältönä olivat siis vanhurskauttamisopin sekä lain ja evankeliumin painotus opetuksessa ja julistuksessa, yhteinen raamatuntutkinnallinen näkemys, kirjallisuuden julkaisemisen tietyn asteinen leikkaavuus sekä henkilökohtaiset yhteydet ja luottamussuhteet. Erottavina rajoina Perustan kirjoituksista päätellen olivat edelleen koko maailman autuus- oppi sekä kasteen ja uudestisyntymisen suhteen painotus.

5. Paavalin synodin synty

Virkakysymys alkoi nousta polttopisteeseen kirkossamme 1960- luvulla. Vielä vuoden 1968 kirkolliskokouksessa naispappeus oli selkeästi torjuttu, mutta kaikesta saattoi päätellä, että kysymykseen palataan pian uudelleen. Tämä asia synnytti uutta yhteyden etsintää herätysliikkeiden välillä.

Tärkeä starttipaikka oli Turun Maariassa Eero ja Leena Parvion pappila, jonne kokoontui laaja edustus eri liikkeiden väkeä huhtikuun 1.pivänä 1975.. Kutsun olivat laatineet Eero Parvio, Olavi Rimpiläinen, Simo Kiviranta ja Anssi Simojoki.

Koolla oli todellakin monen liikkeen väkeä. Viidennessä liikkeestä tässä mainitsen Raimo Mäkelän, Pekka Jokirannan ja Eino J. Honkasen. Evankelisen liikkeen edustus oli vahva: Lauri Koskenniemi, Reino Salo, Sakari Korpinen, Eero Vainio. Aimo Kymäläinen, Lauri Huovinen, Heikki Koskenniemi, Reijo Arkkila, Simo, Kiviranta, Hanna-Maija Purho, Kyllikki Tiensuu, Heikki Jyvä, Helge Hilden.

"Kun 50 osallistujaa eri herätysliikkeistä tahtoo tehdä ratkaisuja Jumalan sanan mukaan, kirkkomme kokee uudistuksen ajat.". Näin kirjoitti Sakari Korpinen päiväkirjassaan. Maarian kokous johti sitten seuraavana vuonna Paavalin synodin muodostamiseen. Sen johtotehtävissä ja kirkkopäivien ohjelman muodostajina olivat pitkään Simo Kiviranta, Anssi Simojoki ja Sakari Korpinen. Oulun piispaksi 1980 tullut Olavi Rimpiläinen tuli pian koko liikkeen hengelliseksi johtajaksi.

Olen Matti Väisäseltä hänen juhlakirjaansa varten kysellyt Kansanlähetyksen mukanaoloa synodissa. Näkyvin vaikuttaja on ollut Eino J. Honkanen, joka vielä kuolinvuoteellaan profeettallisesti varoitti naispappeusratkaisun tuhoista. Väisänen uskoi pääsihteerikautenaan Honkaselle tehtäväksi hoitaa edustukselliset yhteydet ulospäin. Näin Honkanen oli pitkään Kansanlähetyksen keskeisin mies synodissa. Honkanen oli jonkin aikaa synodin varapuheenjohtajakin. Mattikin osallistui synodin toimintaan ja synodin kirkkopäiviin. Kirkkopäivien puhujina ovat Väisänen rinnalla toimineet esim. Leif Nummela ja Juhani Koivisto. Väisänen mukaan kirkkopäivillä kuulijan paikalla oli ahkerasti aikanaan Uuras Saarnivaara ja muitakin Kansanlähetyksen työntekijöitä ja ystäviä. Suomen Raamattuopistolta aktiivisimmin synodin toimintaan 1980- luvulla osallistui Raimo Mäkelä.

6. Simo Kivirannan avainasema

Jos lähtee etsimään yhtä henkilöä, joka erityisesti on vaikuttanut evankelisen herätysliikkeen ja viidennen liikkeen lähentymiseen, on sellainen helppo nimetä. Hän on pansofos, Simo Kiviranta. Simon kasvutausta oli evankelinen liike. Hengellisen kotinsa Simo myös avoimesti toi aina esiin. Kuitenkin jo opiskeluvuosista lähtien hänelle rakentui yhteyksiä toisten liikkeiden edustajiin. Kun hän nuorena papiksi vihittynä palveli Porissa, hän tutustui rukoilevaisuuteen ja sai sen liikkeen piiristä ystäviä. Matti Väisänen oli tuttu evankelisesta ylioppilaskodista lähtien.

Mutta henkilöyhteyksiäkin tärkeämpi oli Simon teologinen työskentely. Simo tuli vakuuttuneeksi siitä, että Suomen herätysliikkeillä oli yhteinen pohja luterilaisessa ortodoksiassa ja sitä jatkaneessa pietismissä. Simo kirjoitti esipuheen rukoilevaisliikkeen 1980-luvulla julkaisemaan uuteen painokseen Swebiliuksen katekismuksesta. Siinä hän tätä kansanliikkeidemme yhteistä pohjaa korostaa. "Kansamme omassa keskuudessa kasvaneilla hengellisillä liikkeillä on tässä opin esityksessä yhteinen pohja."

Tästä yhteisestä pohjasta vakuuttuneena Simo näki keskeiseksi tehtäväkseen vetää herätysliikkeitä yhteiseen rintamaan. Näin rakentui työnäky, jonka selkein tulos oli STI:n muotoutumisessa, mutta muissakin asioissa se tuli ilmi jo 1980- luvulla ja vielä enemmän 1990- luvulla. 1990- luvulla Simo kutsuttiin Suomen Raamattuopiston hallituksen jäseneksi. Tätä kutsua Simo piti merkittävänä luottamuksen osoituksena. Vanhurskauttamisopista käydyssä taistelussa Simo oli herätysliikerintaman kärjessä. Syksyllä 1988 Simo alkoi koota opiskelijoita Concordia-piiriin. Tämä piiri veti tunnustuskirjoja tutkimaan nuoria opiskelijoita eri herätysliikkeiden piiristä. Tämän piirin merkitys on ollut erittäin tärkeä, kun seurataan tunnustuksellisen linjan vahvistumista nuorten teologien keskuudessa.

Merkittävää oli edelleen Simon henkilökohtainen auttamistyö nuorten teologien keskuudessa. Hän ohjasi monia gradutöiden kirjoittamisessa. Samalla hän oli monen opiskelijan sielunhoitaja. Yhdyn Timo Eskolaan, joka kirjoittaa: "Simo Kiviranta ei elämänsä aikana julkaissut kovinkaan paljon, mutta hänellä oli suorastaan suunnaton henkilökohtainen vaikutus opetuksen ja ohjaamisen välityksellä."

7. Uudet miehet Sleyin johdossa

Lauri Koskenniemi oli Evankeliumiyhdistyksen toiminnanjohtajana alkuvuoteen 1981. Reijo Arkkila kutsuttiin hänen seuraajakseen. Vuonna 1981 Väinö Uusitalo tuli Sleyn raamattukoulutuksen johtoon. Pian alkoi Raamattu tutuksi- kansanliike. Työtoverikseen Väinö sai vuonna 1982 Sakari Korpisen. Katsoisin, että näiden kolmen miehen panos yhdessä on alkaneeseen Evankeliumiyhdistyksen nousuun merkittävä. Raamattukoulutus levisi vauhdilla, alkoi myös lähettikunnan määrän erittäin nopea kasvu.

Näillä veljillä oli kaikilla henkilökohtaisia yhteyksiä viidennen liikkeen työntekijäkuntaan. Näin alkoi myös lähentyminen, vaikka se ei aina julkisesti näkynytäkään. Esim. itse kirjoitin Sanansaattajaan useita katsauksia, joissa ihmettelin ja arvostelin viidennen liikkeen linjauksia kastekysymyksessä. Heti toiminnanjohtajaksi tultuani arvostelin Juha Väliahon kasteopetusta. Luterilaista se ei todellakaan ollut!

Näyttäisi siltä, että Sleyn toiminnallinen nousu ja johto toivat mukanaan myös imua uuden työntekijäkunnan rekrytoinnissa. Esim. Osmo Harjula palasi Opkon ja seurakunnan kautta Sleyn aluepapiksi. Lasse ja Marikka Marjokorpi kutsuttiin vuonna 1987 SLEYN Sambian läheteiksi. Sleyllä oli myös yhteisiä lähetejä Sanansaattajien kanssa esim. Auramot Keniassa ja Heikkiset Japanissa. Sanansaattajat olivatkin valmiita 1980-luvun puolivälissä yhteistyöhön Evankeliumiyhdistyksen kanssa. Kerran kävin neuvotteluja Matti Väisäsen kanssa yhteisen lähetyskentän avaamisesta Indonesiassa, Singapore tukikohtana.

Totean tässä nyt hiukan omaa henkilöhistoriaani. Olen kasvanut evankelisen liikkeen kodissa ja ystäväkentässä. Kuitenkin ratkaisevan sysäyksen teologiaa opiskelemaan sain rovasti Jammu Anstenin puheesta ollessani reserviupseerikoulussa Haminassa. Siitä saakka olen tuntenut jonkinlaista lukkarinrakkautta viidenteen liikkeeseen. Jäin kuitenkin Anstenin puheista lain alle ja evankeliumin vapauteen pääsin vasta kuunnellessani jälleen evankelisen liikkeen julistusta.

Opiskelin 1964-5 Concordia- seminaarissa Springfieldissä Illinoisissa. Siellä löysin tunnustuksellisen luterilaisuuden. Tärkeitä opettajia olivat Herman Sasse ja myöhemmin Robert Preus. Evankelisen liikkeen katson Suomessa edustavan selkeästi tunnustuksellista luterilaisuutta. Tähän tunnustusrintamaan olen sitten halunnut kutsua muitakin mukaan. Kävin kevättalvella 1987 Fort Waynessa. Siellä presidentin hienossa toimistossa sovin Robert Preusin kanssa tämän vierailusta Suomeen kevättalvella 1988. Tästä alkoi teologipäivien sarja, jota nykyisin jatketaan Karkussa elokuussa. Olemme saaneet vieraaksemme monta erinomaista Missouri- synodin teologia. Evankelisen liikkeen tunnustuksellisesta vahvistumisesta olen iloinnut. Virkakysymys on kuitenkin rakasta hengellistä kotiani koetellut 1980- luvun alkupuolelta saakka.

8. Avokummikiista

Vuonna 1980 käynnistyi kirkossamme laajaa huomiota saanut avokummikiista. Myrskyn silmässä olivat nuori pastori Pauli Huhtinen ja hänen esimiehensä rovasti Eero Parvio Turun Maariassa. Arkkipiispa Juvan johdolla käynnistettiin prosessi, jossa pastorin menettely tuomittiin. Monet kirkkomme tunnustuksellisista papeista katsoivat, että kirkon johto on tässä lähtenyt yleisen mielipiteen mukaan. Sen sijaan kirkon johto ei kanna huolta kristillisen kasteopetuksen antamisesta. Kootuissa nimilistoissa suuri joukko pappeja ilmaisi tukensa Pauli Huhtiselle ja Eero Parviolle. Merkittävää oli että tukiryhmissä löytyi eri herätysliikkeiden väkeä. Evankelinen papisto antoi melko yksituumaisesti tukensa Huhtiselle ja Parviolle. Mutta moni viidennen liikkeen papeista halusi olla yhteisessä rintamassa.

Julkilausuman kummiasiasta allekirjoittivat esim. Pekka Halmesmaa, Osmo Harjula, Pekka Heiskanen, Keijo Rainerma, Markku Sumiala, Eino J. Honkanen, Tapani Innanen, Pekka Jokiranta, Eero Junkkaala, Timo Junkkaala, Martti Kaipainen, Sakari Kähkönen, Martti E. Miettinen, Raimo Mäkelä, Yrjö Niemi, Uuras Saarnivaara, Martti Ranta, Mauri Tervonen, Pauli Tuohioja, Seppo Väisänen.

Evangelisen liikkeen miehiä oli heitäkin paljon: Huhtisen veljessarja, Heikki Jyväs, Simo Kiviranta, Sakari Korpinen, Lauri Parvio, Reino Salo, Jukka Thuren, Heikki Haapaniemi, Ilkka Perttula.

Kun listaa tänään arvoin, kiinnitän huomion kahteen asiaan. Arkkihiippakunnan ulkopuolelta ei evankelisia pappeja ole montakaan. Heitä ei ole ilmeisestikään kysytty mukaan nimilistaan.. Matti

Väisänen ja Reijo Arkkilan nimet puuttuvat. Syytä en osaltani muista!

Joka tapauksessa tämä lista kertoo erinomaisella tavalla, että nyt oli esiin noussut kysymys, jossa löytyi selkeä yhteinen näky sekä uuspietismille että evankelisuudelle. Tunnustuksellinen kasteopetus on luovuttamaton asia.

Julkilausumassa todetaan, että pastori Pauli Huhtisen tuomiossa ja hänen esimiehelleen annetussa nuhteessa on nähtävissä ennakkotapaus, joka on johtamassa kirkkoa harhaan. ”Näyttää siltä, että pääasia kirkon piirissä on välttää jännityksiä kristillisen totuuden ja sielujen autuuden kustannuksella.”

9. Räisäs-debatin toinen vaihe

Uusi myrsky raamattukysymyksessä puhkesi, kun Heikki Räisänen marraskuussa 1984 Hufvudstadsbladetissa esitteli ikään kuin raamatuntutkimuksen tuloksina kärjistettyjä väitteitään. Räisänen vaati kirkkoa tekemään johtopäätökset tieteen tuloksista ja lakkaamaan puhumasta Raamatusta Jumalan sanana. Samaa linjaa edusti hänen haastattelunsa Suomen Kuvalehdessä joulukuussa samana vuonna.

Perustan teologipäivillä tammikuussa 1985 lähetettiin Helsingin piispalle kirje, jossa kysyttiin, kuinka on mahdollista jatkaa papinvirassa, vaikka opettaa julkisesti vastoin pappisvalaa ja kirkon tunnutusta.

Keskustelu kävi vauhdikkaana eri lehdissä. Erityisen merkittävänä pidän sitä, että myös Åbo Akademin professori Jukka Thuren lähti mukaan keskusteluun. Hänen artikkelejaan julkaistiin niin Turun Sanomissa kuin Sanansaattajassakin. Hänen kirjoituksensa osoittivat selvästi, etteivät vastakkain ole tie ja usko van erilaiset eksegeettiset koulukunnat ja ”uskot”.

Raamattuopisto julkaisi nopeasti aiheeseen liittyvän kirjasenkin ja Räisäsen esittämiin kysymyksiin vastattiin monilla Raamattu tutuksi- liikkeen luennoilla.

Raamattukeskustelu antoi leimansa monella tavalla vuoteen 1985. Evankelinen liike ja uuspietismi olivat tässä taistelussa selkeästi yhteisessä rintamassa

10. STI:n perustaneuvottelut

- Raimo Mäkelän tekemä aloite 12.2.1985
- I virallinen ”teologista rinnakkaiskoulutusta suunnittelevan ryhmän kokous
- Jorgen Glnethojin antamat neuvot: tulee löytyä yhteinen pohja kastekysymyksessä
- Syksyllä 1985 alkoivat oppikeskustelut
- Alustuksia Erkki Ranta ja Matti Väisänen: raamattukysymys, Olavi Pelto ja Simo Kiviranta: vanhurskauttaminen, Raimo Mäkeä ja Sakari Korpinen: tahdonvapaus ja usko, Reijo Arkkila ja Timo Junkkaala: sakramentit ja usko.
- Kevätkaudella 1986 Simo Kiviranta Olavi Peltolan avustamana laati ehdotuksen yhteiseksi oppiperustaksi
- vaikeita kohtia: raamattukysymys, yleinen vanhurskauttaminen, uudestisyntyminen kasteessa, lopunajat
- tuleeko virkakysymys baasikseen? Oli niitä, jotka eivät halunneet. Simo Kiviranta ja Anssi Simojoki raudanlujia, Reijo Arkkilan ja Matti Väisäsen avustamina
- Baasis- asiakirja on pääosin hyvä. Kastekysymystä koskevaa osuutta on liikaa karsittu! Tästä kirjoitin Eero Junkkaalalle ennen STI:n perustamista.

- "Historiallinen yhteys" löytyi. Olavi Rimpiläinen kirjeessä Martti Parviolle: "Herralta tämä on tullut ja on ihmeellistä meidän silmissämme."
- pääsihteerikysymys. Pyydettiin Simo Kivirantaa, jolla yksimielinen kannatus
- Eero Junkkaalasta saatiin hyvä, liikkeitä kokoava pääsihteer
- Perustava kokous 29.12.1987
- Luulin, ettei Sley'n johtokunta lähde mukaan hankkeeseen. Yhteistoimintaan mukaan lähtö kertoo siitä, että lähentymistä liikkeiden välille oli merkittävästi tapahtunut 1970- ja 1980-luvulla

Erikseen on pohdittava sitä, tuliko STI:stä 1990-luvulla liikkeitä lähentävä järjestö vai ajautuiko se pääosin viidennen liikkeen syliin ja alkoi horjua virkakysymyksessä. Itse olen eri yhteyksissä toivonut vahvempaa tunnustuksellista luterilaista linjausta STI:n työskentelyyn.

Kirjallisuusviitteitä:

- Arkkila, Martti 2007: Kristuksen kirkko – vai ihmisten? Piispa Eero Lehtinen kirkollisena ja evankelisena vaikuttajana v.1911-1974, liseniaattityö OYK.
- Arkkila, Reijo 2004: Herätysliikkeet yhteyttä etsimässä Suomen kansankirkossa. Pääasia. Matti Väisänen juhlaKirja, Hämeenlinna.
- Arkkila, Raijo 1996: Yhteistoiminta- asiakirja ja Suomen Teologisen Instituutin synty. Tarkistettu eripainos artikkelista kirjassa Jumalan kansan tie.
- Arkkila, Reijo 2002: Evankelisen herätysliikkeen sydänääniä. Hämeenlinna.
- Arkkila, Reijo 2004: Domus- veljet Väinö Uusitalo ja Simo Kiviranta, Armon ja opin lähteillä. Domus Evangelica 100 vuotta, Helsinki.,
- Huhtaniemi, Leena 1997: Eino J. Honkasen rikas elämä, Hämeenlinna.
- Junkkaala, Timo 1990: Raamatun ja tunnustuksen puolesta. STI:n vuosikirja 1990, Helsinki.
- Korpinen, Sakari 1999: Vanhauskoisen päiväkirja, Leväsjoki.
- Murtorinne, Eino 1995: Suomen kirkon historia 4, Porvoo.
- Pottonen, Risto 1981: Omantunnon suhde. Mitä avokummikiistan takana? Helsinki
- Simojoki, Anssi 1983: Kirkko uskon saamista varten. Sinun Sanasi on totuus. Uuras Saarnivaaran 75- vuotisjuhlakirja, Helsinki.
- Simojoki, Anssi 1996: Eturivissä takametsien mies. Jumalan kansan tie, Simo Kivirannan 60 vuotisjuhlakirja, Jyväskylä.
- Vuollo, Martti 2003: Martti E. Miettinen, Periaatteen mies, Hämeenlinna.
- Vähäsarja, Juha 1991: Perusta- lehden teologis- kirkkopoliittinen linja 1974- 1985, Progradutyö, HYK.
- Väisänen, Matti 1996: Evankelinen liike ja viides herätysliike. Minun näkökulmani. Jumalan kansan tie, Jyväskylä.
- Väisänen, Matti 2004: Mitä olen evankeliselta liikkeeltä saanut? Armon ja opin lähteillä. Domus Evangelica 100 vuotta, Helsinki.